

жаному впливу на свідомість суб'єктів права, а отже і на формування їх правомірної поведінки;

- подальшому правовому навчанню, формуванню та розширенню юридичного світогляду високопрофесійного юриста – фахівця своєї справи.

Література

1. Щерба С.П., Заглада О.А. Філософія: підручник. – К. : Кондор, 2011. – 54с.
2. Закон України "Про вищу освіту" від 17.01.2002 р. № 2984-III із змінами // Голос України від 05.03.2002 р. – № 43.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
4. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
5. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2003. – 240 с.
6. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник // Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. – Л. : Ромус-Поліграф, 2002. – 128 с.

УДК 342/477//091/:043.2

Тимченко А.П.,
к.ю.н., доцент,
Забела А.С.,
студент,

Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВА ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В 1917 – 1920 РР.

Серед соціальних проблем, успадкованих Директорією, чи не найбільш гостро постали питання організації різних видів допомоги населенню.

Варто зазначити, що за царизму не було єдиної системи органів та установ соціального захисту. Зокрема, значна кількість соціально неза-

хищених неповнолітніх проживала у закладах, які перебували, головним чином, у віданні благодійних організацій та існували на кошти приватної благодійності. Частина дітей цієї категорії проживала у сім'ях громадян, які від місцевого самоврядування та пожертвувань отримували грошову допомогу, одяг, продукти та інше на їх утримання.

В УНР також виникають установи та громадські утворення, що займаються опікою над соціально незахищеним населенням. Так, наприклад, існувало Товариство опіки над бездомними дітьми та дітьми жертв війни. Для досягнення відчутних результатів товариство відкриває по всій території України свої відділи, а також притулки, школи, майстерні, ясла і дитячі садки [1].

Руйнівні наслідки Першої світової війни, революційні потрясіння 1917 р., призвели до розриву зв'язків місцевих представництв установ соціального захисту з їх центрами в Москві та Петрограді. В результаті вони опинилися у вкрай скрутному фінансовому становищі. Прагнучи поліпшити його, уряд УНР у січні 1918 р. утворив Департамент державного опікування. Однак реально вплинути на стан закладів соціального захисту населення він не зміг. "Постійне голодування, холод, відсутність медичної допомоги, нестача білизни – такі головні дефекти цих установ", – зазначалося у доповідній записці, направленої на початку літа 1918 р. Департаментом державного опікування Міністерства народного здоров'я та державного опікування до уряду Української держави [3].

Оскільки уряди УНР перебували майже постійно у стані війни, то особлива увага приділялась допомозі військовим та їх родинам. Протягом 1919 року уряд Директорії ухвалює ряд законів про надання допомоги військовим. Так, Директорією був ухвалений закон про забезпечення дітей військових, які потерпіли на війні. В ньому йшлося про те, що діти військових, які потерпіли на війні за УНР з дня видання Центральною Радою 1-го Універсалу, тобто 10 червня 1917 р., при виконанні чи з приводу виконання ними службових обов'язків, а саме: забитих, вмерлих від ран чи хворих, або ті, які втратили з тих самих причин 75 % працездатності, або ті, що зникли безвісті, – мали право на виховання і навчання на державні та громадські кошти до 18-річного віку. Цей закон поширювався як на дітей позашлюбних, так і на круглих сиріт. Якщо ці діти були зовсім не здатні до праці, то вони мали право на повне утримання і після 18-ти років. Для утримання і виховання передбачалась організація спеціальних притулків, а також мали використовуватись за-

гальні, які були в розпорядженні міського та сільського самоврядування та інших державних, громадських та приватних інституцій. Всі ці придулки мали підлягати Міністерству народного здоров'я. Діти шкільного віку повинні були віддаватись до нижчих і середніх шкіл загальних і фахових, яким передбачалось надання спеціальних скарбових стипендій, які мали створити у міністерстві. Передбачалось стипендії видавати і після 18-річного віку, якщо стипендіат знаходиться ще в середній школі. При інших школах утворювались за кошти міністерства спеціальні стипендії [2]. Радою народних міністрів ухвалено та затверджено Директорією закон про видачу одноразової допомоги військовослужбовцям діючої армії, їх дружинам, дітям і духовенству у випадку їх хвороби. Для цього в розпорядження військового міністра відкривався кредит в розмірі одного мільйона гривень для видачі одноразових грошових допомог військовослужбовцям діючої армії – козакам, старшинам, урядовцям різної сфери служби, духовенству у випадку коли вони захворіють, при виконанні службових обов'язків, на різні пошесті, хвороби під час війни, перебування після видужання в скрутному становищі і внаслідок відсутності засобів до продовження лікування, а також дружинам і дітям згаданих військовослужбовців, які померли від пошесних хвороб. Кредити на ці потреби передавались військовим міністром в розпорядження Головної військово-санітарної управи для розподілення їх між шпиталями. Розмір допомоги встановлювався від 300 до 2000 гривень. У випадку призначення родині померлого військового пенсії, допомога, яка мала видатись на підставі цього закону, зараховувалась в пенсію [4].

30 липня 1919 року був ухвалений Радою народних міністрів і затверджений Директорією ще один закон про забезпечення родин осіб, що знаходяться на дійсній військовій службі. Ці заходи на деякий час стабілізували продовольчу проблему в окремих повітах та губерніях. Однак, реальних можливостей щось змінити на краще кардинально в країні, змученій війною, Директорія не мала.

Література

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф.2199. – Оп. 1. – Спр. 204. – Арк. 4.
2. ЦДАВО України. – Ф.1035. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 96.
3. ЦДАВО України. – Ф.1065. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 34 – 35 зв.; Вістник Української Народної Республіки (далі – Вістник УНР). – 1919. – 2

4. ЦДАВО України. – Ф.1065. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 34 – 35 зв.; Вістник УНР. – 1919. – 25 липня.

УДК 379.132:34 (043.2)

Чабах О.М.,
старший викладач,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРАВознавства ТА ІНШИХ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасна юридична освіта формує відповідний рівень правової свідомості та культури, а це дозволяє орієнтуватися в суспільних відносинах, учасником яких є держава і які регулюються та охороняються правом, діяти відповідно до закону в процесі повсякденного життя. Сьогодні будь-яка свідомо людина розуміє актуальність та значущість процесу розбудови громадянського суспільства та правової держави в Україні. Але він, насамперед, передбачає необхідність формування нового, вищого рівня правової свідомості та правової культури. Отже, великого значення набуває правове виховання, адже без глибоких знань права та законодавства, прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, еволюційний та ефективний розвиток жодного суспільства стає неможливим.

Підвищення рівня юридичних знань у населення України можливе лише за умови системного та повсякденного, професійно організованого правового виховання, що здійснюється з використанням усіх його форм, у тому числі й за допомогою нових підходів до навчання.

Підходи до викладання права і юридичних дисциплін залежать від системи юридичної освіти чи підготовки юриста та можуть різнитися від обраних критеріїв. Університетська система підготовки юриста започатковується із заснуванням перших навчальних закладів, які надавали спеціалізовану юридичну освіту. У ній виокремлюють два різновиди: загальноюридична університетська освіта та професійна університетська юридична освіта. Перша домінує в країнах континентальної правової системи (зокрема, в Україні), друга – в країнах загального права. В першому випадку йдеться про підготовку юриста в межах загальної вищої освіти, що передбачає поєднання загальних і спеціальних (професій-